

N:o 1.

Ank. till Riksd. kansli den 6 maj 1898, kl. 11 f. m.

Sammanatta bevillnings- och lagutskottets betänkande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående skärpta straffbestämmelser för oloftig bränvinsförsäljning.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad och derifrån till sammanatta bevillnings- och lagutskottet öfverlemnad motion, n:o 159, anförda herrar L. Dahlstedt och G. A. E. Kronlund, med hvilka femton andre ledamöter af samma kammare instämt, följande:

»Uti en vid sistlidet års riksdag inom Andra Kammaren väckt motion hemstälde undertecknad, Kronlund, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utarbetande af förslag till, bland annat, den ändring i kongl. förordningen den 24 maj 1895 angående försäljning af bränvin m. m., att strängare straff än nu gällande bestämmelse i fråga om återfall i förseelser mot förordningen, med urbota straff om möjligt redan vid andra resan dylik förseelse, måtte meddelas.

Sammanatta bevillnings- och lagutskottet, som till förberedande behandling förhade motionen, uttalade sig enstämmigt för motionens syfte, men ansåg sig icke kunna tillstyrka bifall till densamma i oförändradt skick. Utskottet höll nemligen före, att en straffskärpning vore af behovet påkallad endast beträffande den affärsmässigt, i vin-

ningssyfte bedrifna olofliga bränvinshandel eller det yrkesmessiga lönkrögeriet, under det att nu gällande straffbestämmelser syntes utskottet tillräckliga såsom korrektiv mot annan oloflig försäljning af spritdrycker.

Utskottets i öfverensstämmelse med denna uppfattning afgifna utlåtande blef af Andra Kammaren bifallet, men af Första Kammaren afslaget, hufvudsakligen, som det vill synas, af anledning, att denna fråga ansetts falla inom Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsområde och Riksdagen därför ej egde att hos Kongl. Maj:t begära framläggande af förslag i angifna hänseende samt samma fråga dessutom genom en ifrån Konungens befallningshafvande i Jemtlands län till Kongl. Maj:t aflåten skrifvelse redan blifvit Kongl. Maj:t understäld och vore på dess pröfning beroende.

Emellertid har ju inom bränvinslagstiftningens område Riksdagen under senare tider alltid fått deltaga med Kongl. Maj:t i lagstiftningsarbetet, hvarför utskottets skrifvelseförslag rörande en ändring på detta område ingalunda synes strida mot konstitutionella regler.

Den omständigheten vidare, att Konungens befallningshafvande i Jemtlands län fäst Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på befintligheten af ett samhällsodt utaf förevarande art, torde desto mindre utgöra skäl för Riksdagen att skjuta frågan om dess bekämpande å sido, som en af Riksdagen i ämnet aflåten skrifvelse ju endast kan vara egnad att gifva ytterligare eftertryck åt nämnde Konungens befallningshafvandes framställning och sålunda bidraga till frågans skyndsamma lösning. Och skyndsamhet är härvidlag, om någonsin, af nöden.

En hvar, som sett förhållandena på nära håll, måste erkänna, att, åtminstone hvad vissa delar af riket beträffar, här en samhällsfara hotar af sådan utsträckning, att effektiva åtgärder till skydd för medborgares moraliska, fysiska och ekonomiska välstånd synas oförtöfvadt böra vidtagas.

De i nu gällande bränvinsförsäljningsförordning gifna straffbestämmelser hafva, hvad Norrland och delvis Kopparbergs län beträffar — enligt hvad vederbörande Konungens befallningshafvande uti sina till Kongl. Maj:t afgifna uttalanden framhållit — visat sig fullkomligt otillfredsställande.

I dessa glest bebyggda trakter, dit för öfrigt lösa arbetare i talrik mängd invandra för att söka tillfällig arbetsförtjenst, är det först och främst, trots all nit och pligttrohet från kronobetjenings sida, omöjligt att ens uppspara och beifra flertalet af der begångna förseelser mot bränvinsförsäljningsförordningen, och äfven om vidare veder-

börande lyckas binda en lönkrögare vid en sådan förseelse, stå för honom talrika utvägar öppna att till en obestämd framtid framskjuta tidpunkten för straffets utmätande.

På de flesta håll inom nämnda landsdelar torde underdomstolarne å landet sammanträda till lagtima ting allenast två gånger om året, och der så är förhållandet, lärer det nog höra till regeln snarare än till undantagen, att en lönkrögare blir fäld till straff först 2 till 2½ år efter målets anhängiggörande, under hvilken tid han ostördt kan draga fördel af sin olagliga handtering, hvarjemte han dessutom alltid har möjlighet att ytterligare förlänga denna galgenfrist genom att draga målet under öfverdomstolarnes pröfning. Tager man ytterligare i betraktande, att, enligt allmänna straffrättsprinciper, skärpning af straffet på grund af återfall endast kan inträda under förutsättning, att den för brott tilltalade till fullo undergått bestraffning för föregående resor af likartade brott, inses lätt, att ändamålet i detta särskilda fall med straffförhöjning på denna grund — med urbota straff först vid fjärde resan förseelse — i regel endast alltför sent kan ernås.

Långt mera beklaglig än dessa här ofvan påpekade olägenheter torde dock vara den, beträffande yrkesmessigt uppträdande, af lönkrögare vunna erfarenheten, att det under alla förhållanden ganska lindriga bötesstraffet för oloflig bränvinshandel, hvilket ju i verkligheten, snart sagdt, blir det uteslutande använda — äfven med åtföljande konfiskation och åläggandet att gälda försäljningsavgift — för lönkrögarna helt och hållet förlorat sin afskräckande karakter, enär de merendels på sitt synnerligen gifvande yrke ganska snart lyckas bereda sig sådana förtjenster, att bestraffningen med böter jemte konfiskationen icke är i stånd att förtaga dem förmågan och lusten att fortsätta sin handtering. Följden häraf har också blifvit, att Norrland och särskildt lappmarken, der förhållandena för lönkrögeriet äro synnerligen gynsamma, formligen öfversvämmas af lönkrögare. Uti flertalet socknar derstädes torde vanligen finnas en mängd stationära lönkrögare. Inom Gellivare socken t. ex. finnas i närheten af malmbrytningsområdet omkring 70 stycken bosatta på kronans område.

Under nuvarande förhållanden synes oss den säkraste och genaste utvägen till stäffjande af nu påpekade missförhållande vara den att genom höjning af bötesstraffen för ifrågavarande förseelser i förening med en obegränsad eller åtminstone vidsträcktare beslagsrätt än den nu medgifna låta den felande på ett ekonomiskt kämbart sätt få umgälla följderna af sin förseelse, hvilket, såsom förut framhållits, nu icke är fallet, samt framför allt införandet af bestämmelser om frihetsstraffets,

om också alternativt med bötesstraffen, tillämpning på ett tidigare stadium, än nu är fallet, eller att detta straff vid försvårande omständigheter, såsom t. ex. vid yrkesmessigt lönkrögeri, må kunna ifrågakomma om möjligt redan vid andra resan förseelse. Frihetsstraffet med ty åtföljande sociala vanära utöfvar alltid, åtminstone på personer, som icke oåterkalleligen beträdd brottets bana, en helsosam skräck, och, hvad som i detta fall ej är utan betydelse, den, som drabbas deraf, blir åtminstone under tiden för straffets verkställande urständssatt att fortsätta sin samhällsvådliga verksamhet.

Sammansatta bevillnings- och lagutskottet har emellertid uti sitt, rörande förutnämnda motion, afgifna betänkande starkt betonat, »att i förordningen uttrycklig skilnad göres mellan yrkesmessig och icke yrkesmessig oloflig bränvinsförsäljning, samt att de för det ena och det andra slaget af förbrytelser tillämpliga straffbestämmelser upptagas hvar för sig».

Då denna åsigt, som med hänsyn till ett eventuellt stadgandes tydlighet och lättillämplighet torde hafva många starkt vägande skäl för sig, dessutom af utskottet enhälligt omfattats, synes frågans lösning bäst främjas genom accepterande af den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit.»

På grund af hvad sålunda anförts och »under erinran om, att Riksdagen genom sitt förliedet är fattade beslut, angående upphäfvande af förordningarna om förbud mot införsel och försäljning af bränvin i lappmarkerna, på nykterhetslagstiftningens område visat sig angelägen om att undanrödja anledningarna till förakt för lagarne, härledt af deras brist på effektivitet», föreslå motionärerna,

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, om i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 ändringar må kunna vidtagas i syfte att genom skärpta straffbestämmelser — särskildt en vidsträcktare användning af urbota straff — jemte en utsträckt beslagsrätt på ett mera verksamt sätt än hittills förhindra sådan oloflig bränvinshandel, som, framkallad af vinstbegär, på ett mer eller mindre yrkesmessigt sätt i form af lönkrögeri utöfvas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, som Kongl. Maj:t i sådant syfte kan finna anledning låta utarbета.»

På sätt motionärerna erinrat, förehade sistlidet års Riksdag till behandling en af herr Kronlund då väckt motion i hufvudsakligen samma syfte som den nu föreliggande.

Det sammansatta bevillnings- och lagutskottet, som afgaf utlåtande i frågan, hemställde, att Riksdagen, i anledning af nämnda motion, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, om i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 ändringar kunde vidtagas i syfte att genom skärpta straffbestämmelser på ett mera verksamt sätt än dittills förhindra sådan oloflig bränvinshandel, som, framkallad af vinstbegär, på ett mer eller mindre yrkesmessigt sätt i form af lönkrögeri utöfvades, samt till Riksdagen inkomma med det ändringsförslag, som Kongl. Maj:t i sådant syfte kunde finna anledning låta utarbета.

På grund af kamrarnes skiljaktiga beslut föranledde emellertid denna utskottets hemställan icke till någon Riksdagens åtgärd.

I likhet med sammansatta utskottet vid sistlidet års riksdag hyser utskottet den uppfattningen, att åtgärder böra vidtagas i syfte att medelst skärpta straffbestämmelser och utsträckt beslagsrätt söka stäfja lönkrögeriet, och utskottet delar äfvenledes i allt väsentligt de åsigt, som af 1897 års utskott uttalades i fråga om sättet för frågans lösning. Sålunda anser utskottet, att, enär straffskärpningen är afsedd att träffa endast den yrkesmessiga,* af vinstbegär föranledda olofliga bränvinsförsäljningen, under det att för sådan oloflig försäljning, som icke särskildt är framkallad af vinstbegär, utan i många fall föranledd af okunnighet om förordningens föreskrifter, erfarenheten icke ådagalagt behöfvat af förhöjda straff, lagändringen bör så affattas, att deraf med full tydlighet framgår dess ändamål att träffa endast lönkrögeriet. Det synes därför utskottet vara nödigt, att i förordningen uttrycklig skilnad göres mellan ena och andra slaget af sålunda förekommande oloflig bränvinsförsäljning, på det lagförändring skall kunna vidtagas utan att medföra verkningar, som dermed icke afsetts.

Utskottet delar vidare den åsigt, att det visserligen icke kan tagas för gifvet, att det åsyftade ändamålet säkrast främjas genom tillitandet af urbota bestraffning i vidsträcktare mån, än hvad i sådant afseende redan nu finnes stadgad. Utskottet håller tvärtom före, att i fråga om lönkrögeri, hvilken förseelse måste anses härleda sig utslutande ur begäret efter penningvinst, höga böter i förening med utsträckt användande af beslagsrätten är den lämpligaste straffarten.

Utöfver de sålunda af 1897 års sammansatta utskott gifna anvisningar anser sig emellertid utskottet böra särskildt framhålla, att den inskränkning i beslagsrätten, som betingas af nu gällande stadgande, att vid oloflig bränvinsförsäljning beslag må läggas endast å det i för-

säljningsrummet befintliga bränvin till och med 150 liter tillika med kärl, som för dess afhemtning tjenliga äro, i ganska många fall gör det omöjligt för vederbörande åklagare att kraftigt ingripa till stärfjande af lönkrögeriet, då lönkrögaren i allmänhet iakttager den försigtigheten, att han för att undgå beslag icke förvarar bränvinet i det rum, der det utlemnas, utan oftast undangömmar detsamma i uthus, hölador och skogssnår eller på andra liknande ställen. Beslagsrätten torde därför böra i nu antydda afseende utsträckas, så att den må kunna på ett verksamare sätt göras gällande.

Under uttalande, att det af motionärerna påvisade missförhållandet lämpligen torde kunna undanröjas i den af utskottet ofvan angifna riktning, håller utskottet före, att frågans hänskjutande till Kongl. Maj:t bäst skall befordra dess tillfredsställande lösning, och hemställer alltså,

att Riksdagen med anledning af ifrågavarande motion måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida och på hvad sätt i kongl. förordningen angående försäljning af bränvin m. m. den 24 maj 1895 ändringar må kunna vidtagas i syfte att genom skärpta straffbestämmelser och utsträckt beslagsrätt på ett mera verksamt sätt än hittills förhindra sådan oloflig bränvinshandel, som är att betrakta såsom lönkrögeri, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, som Kongl. Maj:t i sådant syfte kan finna anledning låta utarbета.

Stockholm den 6 maj 1898.

På sammansatta bevillnings- och lagutskottets vägnar:

FRITHIOF OHLSSON.

Reservation

af herr *von Stapelmohr* mot vissa delar af utskottets motivering.